

על התדר שאבד

המוטל בריוסף היא בראש ובראשונה משוררת של האמת ללא כחל וסרק, של ריוק מוסיקלי, בהירות תיאורית, ניקיון ותקניות מלאה במבע, עברית קלאסית, משהו מעין יופי שקוף וקשה. ועם זאת, היא אינה מאבדת לגמרי לטובת הדיאלים המפוכה איזה חיוך כבוס המאפשר מדי פעם לאמירה הישירה להתנסח כמשחק, לגעת בסף ההומור

דן מירון

לקשת והבשל, שירים מאת המוטל בריוסף, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2023, 92 עמודים

לפני כארבעה חודשים, בשעה שלא יכולה להיות גרועה ממנה, הופיע "הקשה והבי" המוטל בריוסף. הספר עושה של המשוררת הוותיקה והחדר מאיר כמנהו כמעט לא זכה לתגובה כלשהי (לחוצי רשימה קצרה ב"ישראל היום"). אם מלכי תחילה נראתה התעלמות זו תוצאה בלתי נמנעת מאוירת הימים הנוראים שלאחר השבת השחורה או להפך, תוצאת האווירה האופורית שהולידו קריאות העוזו ותוודות ה"ביח" שמילאו את החלל הציבורי, הרי בתלוף הומו החלה ההתעלמות לצבור משמעות משל עצמה, ומהיגם שבמקור החדשים שירה שאינם יכולים "להחזיק נר" לספרה של בריוסף.

אפשר לרגוע על הונחה בלתי מוצדקת זו ואף שר גם לראות בה עדות נוספת לדלות הביקורת הרצוגנסית שלנו. אולם כדאי, נרמה ל', שלא לנובו תשומת לב רבה מדי על רוגו עקב, מוטב לחפון את הונחה כשלעצמה נושא לעיון ולמחשבה. דומני שההתעלמות משידירה החדשים של בריוסף מקורה העמוק הוא בסוג של גילנות, לא הסוג הכביני המקובל אלא סוג אחר.

המשוררת מתוללת כשיהיה שני מהלכים מקבילים: היא זקקת את הויקנה, לרבת ויקנה בעיקר כיעור. בהיבט היא כותבת שירה החותרת למבע אסתטי מאורגן ובהיר, אפילו "פה". עמדת המוצא שלה כוללת משהו מעין דבר היפרבו. מתח לא שלווה מתורגרת, לא מחשבות סיכום מופשי טוט על חיים ועל המות אלא בעיקר הוראה בכך שהגוף המורקן והמתבל לא איכר את תיאובניו אלא רק את היכולת להשביע אותם. "פצע" שאין להימלט מתוראה כביעור שכו, ומאריך היא עושה זאת בלשון ובאמצעי עיצוב אסתטיים הימנזיים ותיוקניים, מאונזים. היא מצפה מהקורא שלה לגי מיושר רוחנית המאפשרת קליטה מלאה של יופי וכיעור המשולבים זה בזה. על הקורא להיות מסור גל לפרק את מרכיבי השיי ולחברים מחושי. מתברר שהיכולת הללו נשטפו אזולי נשחקו בדרם הישירה היומית דילולו של זמננו.

בשיר הראשון שבספר, שהוא גם ראשון במרוך "שירי החשק", מורה המשוררת: "דעית לעשות לך / את מה שהשמש עושה לתמנית / את מה שהחורף עושה לכובע הנזיר / את מה שהחורף עושה למפלס הכינרת, / אבל יכולתי רק, כמו רוח סתיו, / להרים את עלה השלכת / ולשכח את יופיו הממור". המשוררת גייסה כאן את כל עור נות השנה כדי לומר משהו שהוא אינטימי, רחוק וקשה מאוד לאמירה ישירה. היא מחפשת ומוצאת דרך להורות בפני כיוונה שלא הצליחה לחולל בגופו ובנפשו את תנועת החוקפה וההתנגעת שהיו מאפשרות קיום יחסי מין בגרמים ומתניפים, הדומים לתנועת ההמנית (קיצ), להתמלאת היפתחות הודות לנשמי החורף. כל שורה בידה להציע היה טלטול משועשע, מעין זה שורה הסתיו מטלטלת את עלה השלכת השדורף, ויפרי כלשהו על של הכונה המרה כדברי שבת לצבעוניות הכבישה של העלה.

הדברים נאמרים בתנאפקות אך גם כבהירות שאינה מאפשרת להתעלם מהממר, ובהיבט הם מתוהכמים בארגונם הפורמלי. תוך כך מציג השיר את הפרדוקס של יופי מכוער או יעור יפה. העלה הנזיר בסתיו מוצף כתמי צבע "מפוארים", אבל הוא מייצג יופי ורוך המנוגד לזה של הדי עונות וההתעצמות המאפיינות את עונות השנה שאינן סתיו. על הקורא לדעת לשקלל את הני גורים, לעקוב אחר משמעותיות יותר של פטי תיאור כמו תנועת האמנית, היפתחות "כובע הני יור", הזרמה האיננה ואולי אף ההצפה הצפונית בעת עליית מפלס הכינרת. עם זאת, עליו לחוש כהתאפקות האסתטית ובעידון שבהצגת המצב המביך של תשוקה שאין עמה פורקן.

בשירים אחרים רואה המשוררת צורך להיות כושה יותר, כמו במקום שהיא מתארת את המאהב כמו שמגיש לה סוכריית תרנגול דביקה שאותה היא מלקקת "בהתמכרות מופיפת" עד שהיא מרסקת אותה. גם אינה חוסכת מעצמה את הוראה המשוררת, כמו פליטה ובלעתי את שבתיה. אך כך שגם אהבת וקנים זו, שלעיתים היא מעדיה על רפיונה בדיאלים חסריתמים (בטח קצר של מטר דליל / כמו פליטה ובלעתי את שבתיה. אך) עטר רפיונה יותר מדימיתה לעצמה ("איד" לה ומחוקת אותה יתר מדימיתה לעצמה) השוכה חשכתי שאיני זקוקה לך). העדרה התאומי גורם לכך שהאגם כולו קרר, שיבתה מפציה תחושת מלאות והמימות כמו זו של "הלילית אלט" (יושם לה לכפל המשמעות של המלה אלט

המוטל בריוסף צילום: דן מירון

בתקשר של השיר) שמעוררים מגע שפתי ונשיי פחו של החלילין: "כל ארכי כנגן סי במול / גבוה, כחול, אפולוי / כסולם סול / לאט". המלה "אלט" נחפכת כסיכול אותיות ל"לאט". גם תיאור הצליל המופק מהחלילית ("סי", כן) כגבוה (אלט) כאילו טיפס ועלה מהאפולוית הכחול של הלילה אל ראש "סולם סול" (שמש).

מרקמים סמנטיים ופונטיים ערניים מרפדים לעתים קרובות את תשנית האמירות הישירות והבוטות לעתים של המשוררת ומאזנים מטא פורית ודימויים חרישפוצעים כמה "עננים כמו שפתיים סדוקות / חוששים ל - את הבשר המר" מם של השמים", "השמש מבשלת בני אדם בסיר הארץ", "לא על חבלי כביסה ישידים תלויים היי", "גוף וקו, עיקש, / עטוף בעור לבן, ערין ורק / אשר כמו חול המכסה מוקש / הסוהר רצון נורא חוק" האמירה החרוה האחרונה נטולה מתוך מחווה של שירי מצבה, אפיטפיים, אוטו-אירוניים, ז'אנר שבריוסף מפתחת בקובצי שירה המאחרים, שתחת ידיה מאפשר שילוב מבריק של המשוררת, איפיון עצמי שלילי והמצאות מטאפוריות משעשעות.

מה שדרוש לבריוסף היא בראש ובראשונה נה האמת ללא כחל וסרק. אבל כמעט בהכמירה דרושים לה ריוק מוסיקלי, בהירות תיאורית, ניקיון ותקניות מלאה במבע, עברית קלאסית, משהו מעין יופי שקוף וקשה. היא יכולה להודות במש גים הקשים שישגתה לאורך חייה, להתבונן ישירות באסונות שטילטלו אותה, כמעט עקרוה משורש להעלות מחשבות "בלתי ראויות" (למשל הממש" בה על שהיא בעצם מעריפה את הילד והנער מלאי הרענגות - בנה שהתאבר בגיל 16 - על האישי הבוגר שהוא היה כנראה נעשה אילו המשיך בחייו, "גבר קרה, ממרשק, חיוור, עצוב", שיש לו רגנות משל עצמו "אין לו זמן לראוב לאמו").

ועם זאת, היא אינה מאבדת לגמרי לטור בת הדיאלים המפוכה איזה חיוך כבוס המאפי שר מריפעים לאמירה הישירה להתנסח כמשחק, לגעת בסף ההומור. למשל על התרככות מכאובי האבל שלה היא אומרת: "למדתי לקנן בלי לקנן". לבנה הקרוע, היא אומרת, תוקן "תחילה ברשל" נות" ואחר כך "שוב תוקן באמנות" (המלה אמנות משמשת כאן ביותר ממשמעות אחרת). היא מכריזה על מבירת היכול של רכושה הנפשי - נשיקות, "אהבה מפלסטיק", שבחים מוגזמים, מכתבי המ" לצה לכל דורש - הכל ביולי-החול. אולם ככספת שנותנה ריקה היא בכל זאת כמו אתרוג "עטוף מפיט טטן צחורה" גרעין קשה ומחורץ "של עץ הדעת טוב ורע", מפני ניהות, לא למכירה. כאחר השירים החכמים ביותר שבספר עומדת הרוברת, בגינה תחת עץ הקוזארינה וקוה רואה כאילו-בפליאה כיצד מעל לשיחי הפוקסיה תלוי ועומד באוויר "עלה יבש ועיר", רואה דומם" קרן שמש זוהרת שחדרה לפתע מבין גושי העלולה גי" לתה, כמובן, שהעלה תלוי על קר עכביש שהיה נסתר מהעין ער-כה. המשוררת יכלה לומר משהו חכם" על הסמליות שבמראה המשקף את מצבנו האנושי ואולי מגלם את אידאת החיים לאחר המות, אבל היא מעדיפה להתבונן "דומם בעלה הזה ובקור המואר / שמחוקק אותו כינתיים".

אם השירה העברית הישראלית כפי שהיא יכתבת היום עורנה יכולה לפנות מקום ראוי לשיר מצוקין זה כפי שעשתה בימיהם של שטיינברג, מצוקין, פוגל, פרייל, זר, טריינין, פגיס? ההת" עלמות והאלם שבהם התקבל ספרה החדש של בריוסף אינם מבשרים טובות בעניין זה. כשיר מתרדה איזה תרד שכנראה אבד או שהוא בתה ליד של הדממה. ההפסד הוא על כל מי שאובנו עריין כרויה.